

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Географічний факультет

Кафедра географії України та регіоналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан географічного факультету

 Мирослав ЗАЯЧУК

«12» *серпня* 2024 року



РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ ТА РЕЛІГІЙ

вибіркова

Освітньо-професійна програма «Географія»

Спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Географічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ ТА РЕЛІГІЙ» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія», 014.07 Середня освіта (Географія), галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 6 від «31» березня 2021 р.).

Розробник: Костащук Іван Іванович, професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор.

Викладач: Костащук Іван Іванович, професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор.

Погоджено з гарантом ОП «Географія»

Гарант освітньої програми  Богдан РІДУШ

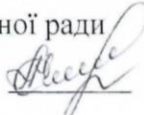
Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 13 від “ 09 ” серпня 2024 року

Завідувач кафедри  Іван КОСТАЩУК

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від “ 12 ” серпня 2024 року

Голова навчально-методичної ради
географічного факультету  Наталя АНДРУСЯК

Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Дисципліна знайомить студентів із особливостями територіальних відмін культурного та релігійного просторів, а також робить акцент на їх взаємозв'язках. Сучасна географія релігії і культур прагне дати наявну релігійну карту світу; спрогнозувати перспективи її зміни; розкрити залежність певних релігій від умов конкретних географічних регіонів; передбачити появу там нових релігій. Вона розглядає географічний аспект виникнення і подолання міжконфесійного протиборства, виявляє взаємозв'язок етнічного та конфесійного в релігійній мобільності тощо.

Мета навчальної дисципліни:

Сформувати у студентів систематизовані знання і розуміння особливостей просторових відмін у формуванні та сучасному стані культурного та релігійного просторів, а також особливостями взаємозв'язків між ними.

Завдання курсу:

- ✓ розкрити студентам зміст курсу “Географія культури та релігій” як окремої дисципліни;
- ✓ ознайомити студентів з особливостями формування культурного та релігійного простору;
- ✓ навчити студентів розуміння культури як матеріального та духовного розвитку етносів;
- ✓ розвинути у студентів уміння давати оцінку етнокультурним та конфесійним процесам в Україні;
- ✓ показати значення географії культури та релігії для розвитку людської цивілізації.

Пререквізити: актуальні питання історії та культури України, релігієзнавство

Результати навчання:

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **загальні компетентності**, як:

ЗК 05. Здатність до генерування нових ідей (креативності), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні набути такі **фахові компетентності**, як:

ФК 03. Здатність добирати та використовувати сучасні й ефективні методики та технології навчання.

Програмні результати навчання:

ПРН 04. Використовувати усно і письмово грамотну державну та іноземну мови у професійній діяльності.

ПРН 11. Здатність демонструвати знання основ професійноорієнтованих дисциплін у професійній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати: сутність понять: релігія, культура; цивілізація; географія релігії, географія культури; георелігійні та геокультурні ідеї; геокультурні закони; сакральна географія; історична географія культури; геокультурна регіоналізація; методологія геокультурних досліджень; методика геокультурних досліджень.

вміти: практично аналізувати георелігійні та геокультурні особливості, зокрема етнокультурні, сакральні, історико-культурні, формування території; визначати чинники формування геокультури.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: Географія культури та релігій												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1-М	2	4	120	2	15	15	-	-	70	20	залік
Заочна	1-М	2	4	120	2	4	4	-	-	92	20	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми навчальних елементів	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ГЕОГРАФІЯ КУЛЬТУРИ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ												
Тема 1. Вступ до курсу «Географія культури та релігій»	7	2	-	-	-	5	7	1	-	-	-	5	

Тема 2. Історія розвитку географії культури та географії релігій в світі та Україні	7	-	2	-	-	5	7	-	1	-	-	10
Тема 3. Географія основних складових матеріальної культури	14	2	2	-	-	10	14	1	-	-	-	10
Тема 4. Географія основних складових духовної культури	14	2	2	-	-	10	14	-	1	-	-	10
Тема 5. Підсумкове заняття	17	2	-	-	10	5	-	-	-	-	10	10
Разом за ЗМ1	59	8	6	-	10	35	59	2	2	-	10	45
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 ГЕОГРАФІЯ РЕЛІГІЇ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ											
Тема 1. Географія релігій в світі. Світові та національні релігії	9	2	-	-	-	7	11	-	1	-	-	10
Тема 2. Релігійний простір України	13	4	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Тема 3. Геокультурне районування світу. Теорія цивілізацій	9	-	2	-	-	7	11	1	-	-	-	10
Тема 4. Релігійне районування України. Сакральнотуристичний потенціал регіонів України	11	1	3	-	-	7	11	-	1	-	-	10
Тема 5. Підсумкове заняття	19	-	2	-	10	7	-	-	-	-	10	7
Разом за ЗМ 2	61	7	9	-	10	35	61	2	2	-	10	47

Усього годин	120	15	15	-	20	70	120	4	4	-	20	92
---------------------	-----	----	----	---	----	----	-----	---	---	---	----	----

Тематика практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Історія розвитку географії культури та географії релігій в світі та Україні	2
2	Географія основних складових матеріальної культури	2
3	Географія основних складових духовної культури	2
4	Релігійний простір України	2
5	Геокультурне районування світу. Теорія цивілізацій	2
6	Релігійне районування України. Сакральнотуристичний потенціал регіонів України	3
7	Підсумкове заняття	2

Самостійна робота студента

№	Назва теми	Кількість годин
1	Основні поняття та категорії курсу «Географія культури та релігій»	5
2	Роль української вчених у формування «Географії культури», «Географії релігій» та «Сакральної географії» як окремих суспільно-географічних дисциплін.	5
3	Етнокультурний ландшафт та його вплив на розвиток матеріальної культури фізико-географічних районів України.	10
4	Етнокультурний ландшафт та його вплив на розвиток духовної культури фізико-географічних районів України.	10
5	Узагальнення та повторення вивченого в ЗМ1	5
6	Динаміка чисельності та територіальні диспропорції географії прихильників світових релігій у XXI столітті.	7
7	Протестантизм в Україні: сучасні територіальні відміни та чинники, що їх викликали.	7
8	Теорія цивілізацій С. Хангтінгтона та її значення в геополітичному розвитку світу.	7
9	Перспективи розвитку релігійного туризму та паломництва в Україні.	7
10	Узагальнення та повторення вивченого в ЗМ1	7

6.2.1 Тематика індивідуальних завдань (10 балів)

1. Ініціація у традиційних культурах народів світу
2. Модифікація тіла у традиційній культурі народів світу
3. Татування як елемент знакування в традиційній культурі народів світу
4. Гігієнічні принципи в традиційних культурах народів світу
5. Розвиток поняття про особисту гігієну в європейській культурі
6. Розвиток поняття про особисту гігієну в культурі народів Азії
7. Територіальні відміни в традиційному весільному вбранні
8. Поховальний обряд як елемент духовної культури: регіональні відміни
9. Традиційні зачіски в культурах народів світу
10. Традиційні прикраси в культурах народів світу
11. Зброя як елемент традиційної матеріальної культури
12. Традиційні транспортні засоби як елемент матеріальної культури
13. Знаряддя праці і їх територіальні відміни (за вибором)
14. Музичні інструменти в традиційній культурі народів світу
15. Кастова система організації суспільного життя в різних культурах
16. Технології нешитого одягу – їх трансформації
17. Технології напівшитого одягу і їх трансформації
18. Мода як елемент культури, її відображення в різних аспектах життя
19. Мода в одязі: розвиток в часі
20. Традиційний костюм народів Європи, його сучасне використання
21. Традиційний костюм народів Азії, його сучасне використання
22. Прояви традиційної культури в сучасних субкультурах
23. Еволюція трактування духовної культури і її структури
24. Художня творчість як відображення світосприйняття
25. Наукова творчість як елемент культури, її структура
26. Гуманітарна наука і її розвиток як складової культури
27. Природнича наука в системі культури, її здобутки і розвиток
28. Художня творчість первісного суспільства
29. Поняття про «міську культуру»
30. Культура в сучасних глобалізаційних процесах
31. Музика як складова духовної культури
32. Театр в структурі духовної культури
33. Розвиток кіномистецтва: регіональні відміни і глобальні тренди
34. Традиційна танцювальна культура народів світу
35. Традиційна маска в культурі народів світу

Методи викладання:

- словесні: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, дискусія;
- наочні: ілюстрація, демонстрація;
- практичні: практичні роботи, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації, складання конспектів (тез), робота з картою, робота зі статистичними матеріалами, доповідей, повідомлень, презентацій,

аналіз проблемних ситуацій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей, прогнозування тощо.

Дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, навчання з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка – ЦДПУ), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у Telegram, робота у Viber-групах).

Перелік питань для самоконтролю й контролю навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

Загальні питання

1. Що вивчає географія культури?
2. Які основні фактори впливають на формування культурних регіонів світу?
3. Що таке культурний ландшафт та які його основні характеристики?
4. Як класифікуються культури за географічним поширенням?
5. Які методи використовуються у дослідженнях географії культури?
6. Яка роль глобалізації у розвитку сучасних культурних процесів?

Географія мов та культурних регіонів

7. Які основні мовні сім'ї існують у світі?
8. Як мова впливає на формування культурної ідентичності?
9. Що таке лінгвістичний ландшафт?
10. Які основні культурні регіони виділяють у світі?
11. Як історичні події вплинули на формування сучасних культурних ареалів?

Географія релігій

12. Що таке релігійна географія та які її основні завдання?
13. Як класифікують релігії за географічним поширенням?
14. Які є основні світові релігії та де вони поширені?
15. Чим відрізняються етнічні та світові релігії?
16. Які релігії мають найбільше послідовників у світі?
17. Як процеси урбанізації впливають на релігійну картину світу?
18. Які регіони світу є найбільш релігійно різноманітними?

Культурна та релігійна дифузія

19. Що таке культурна дифузія та які її основні види?
20. Як відбувається поширення релігій у світі?
21. Які основні шляхи релігійної експансії?
22. Який вплив колоніалізму на релігійну карту світу?
23. Як впливають сучасні міграційні процеси на релігійну та культурну географію?

Географія сакральних місць та релігійних центрів

- 24.Що таке сакральна географія?
- 25.Які релігійні центри є найважливішими у світі?
- 26.Як релігія впливає на просторову організацію міст?
- 27.Чим відрізняються паломницькі центри від інших релігійних центрів?
- 28.Які фактори сприяють розвитку релігійного туризму?

Культурні традиції та глобалізація

- 29.Які культурні традиції збереглися у різних регіонах світу?
- 30.Як сучасні технології впливають на культурну глобалізацію?
- 31.Чим загрожує культурний імперіалізм для традиційних культур?
- 32.Які є приклади синкретизму культур та релігій?
- 33.Як формується національна ідентичність через культурні особливості?

Культурні конфлікти та толерантність

- 34.Які основні причини культурних конфліктів у світі?
- 35.Як релігія може бути фактором соціальної напруги?
- 36.Які моделі міжкультурної взаємодії існують у різних країнах?
- 37.Що таке мультикультуралізм та які його переваги й недоліки?
- 38.Як міжнародні організації сприяють міжрелігійному діалогу?

Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю. Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота, лабораторна робота) відповідь студента. Формою підсумкового контролю є залік.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль знань студента. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять, самостійної роботи і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі.

Засоби оцінювання. Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання є: контрольні модульні роботи з використанням стандартизованих тестів та вправ на логічне мислення; проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.); розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни. Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

Кількість балів за кожний навчальний елемент виводиться із суми поточних видів контролю. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі

балів, отриманих за навчальні елементи даного модуля. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 балів.

Студент, який набрав протягом нормативного терміну вивчення дисципліни 60 балів та виконав навантаження за всіма кредитами, має можливість не складати іспит і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку або складати іспит з метою підвищення свого рейтингу за даною навчальною дисципліною. Якщо студент набрав менше 30 балів, він не допускається до складання заліку.

Підсумкова оцінка за навчальну дисципліну, з якої складається екзамен, виводиться із суми балів поточного контролю за модулями (до 60 балів) та модуля-контролю (екзамену чи заліку) – до 40 балів. Якщо студент за власною ініціативою чи бажанням, крім обов'язкових видів контролю (60 балів), виконує додаткові види роботи – ІНДЗ (фіксовані виступи, реферати, статті, участь в олімпіадах, наукових конференціях тощо), може отримати додатково 20 балів, які також підсумовуються до підсумкової оцінки.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – 60 балів та підсумкового модуля – контролю (екзамен) – 40 балів, за 100-бальною університетською шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

<i>Рейтингова оцінка з дисципліни</i>	<i>Оцінювання в системі ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>	<i>Залік за національною шкалою</i>
90-100	A	відмінно	Зараховано
80-89	B	дуже добре	
70-79	C	добре	
60-69	D	задовільно	
50-59	E	достатньо	
35-49	FX	(незадовільно) з можливістю повторного складання	Не зараховано
1-34	F	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання	

Для здійснення контролю знань студентів викладач заповнює журнал, де вказуються оцінки за кожний навчальний елемент. Журнал зберігається у викладача. За модулями заповнюються відомості рубіжного контролю, які подаються і зберігаються на кафедрі.

Розподіл балів, які отримують студенти за кожен елемент

Поточне оцінювання (аудиторна (лекційний матеріал і практичні роботи) та самостійна робота)										Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5		
6	8	8	8	-	6	8	8	8	-		

8. Рекомендована література

8.1. Базова (основна)

1. Косташук І.І. Релігійний простір України: суспільно-географічне дослідження : монографія. Чернівці: ЧНУ, 2018. 512 с.
2. Косташук І.І. Конфесійний простір регіонів України: динаміка та сучасний стан. *Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Географія.* 2017. Вип. 793. С. 32-41.
3. Косташук І.І. Методика бальної оцінки релігійно-туристичних об'єктів. *Географія та туризм.* 2017. Вип. 41. С. 12-21.
4. Косташук І.І. Географічні особливості поширення монастирів України як важливих сакральних туристичних об'єктів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Географія.* 2018. Вип. 795. С. 46-53.
5. Косташук І.І. Чинники формування релігійного простору України: суспільно-географічний контент. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Географічні науки.* 2018. Вип. 8. С. 78-84.
6. Косташук І.І. Географія релігії як суспільно-географічна наука. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Сер. Географічні науки.* 2018. Вип. 18 (376). С. 60-66.
7. Культура і побут населення України. Навч. посібник.-К., 1991
8. Любіцева О.О., Романчук С.П. Паломництво та релігійний туризм. Навч. посібник.-К.: -Альтерпрес, 2011.-416с.
9. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій /Навч. посібник.- К.:»АртЕк», 1998.-504 с.
10. Пономарьов А.П. Українська етнографія. Курс лекцій.-К., 1994
11. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія.- Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.-240 с.

8.2. Допоміжна

1. Абрамович С.Д., Чікарьова М.Ю. Світова та українська культура. Навч. посібник. - Львів.: «Світ», 2004.-344с.
2. Історія української та зарубіжної культури. Навч. посібник / С.М.Клафійчук. - К.: Знання - Прес, 2004. – 358 с.
3. Історія української культури / за ред. І. Крип'якевича.-К.: Либідь, 1994. – 350 с.
4. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство /Підручник.-К.: «Наукова думка», 1995. – 256 с.

5. Культура українського народу. Навч. посібник. - К., 1994
6. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посібник.- К., 2006
7. Любіцева О.О. Культурологічний підхід в географії і ландшафт як індикатор культури / Людина в ландшафті ХХІ століття: гуманізація географії. Проблеми постнекласичних методологій. - К., 1998, с.135-137
8. Любіцева О.О. Ландшафт в географії культури / Ландшафт як інтегруюча концепція ХХІ століття. Зб. наук. праць. - К., 1999, с.150-152
9. Любіцева О.О. Стан геокультурних досліджень в Україні / Вісник Київськ. Ун-ту. Серія Географія. - К., ВЦ "Київський університет", 1999, вип.45, с.16-18
10. Любіцева О.О. Методологія географії культури / Україна та глобальні процеси: географічний вимір: Зб. наук. праць. В 3-х т.-Київ-Луцьк:Ред-вид. відд."Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. - т.3, с.258-262
11. Любіцева О.О. Географія культури: питання відродження й становлення / Вісник Київськ. ун-ту. Серія Географія.- К.: 2000, вип.46, с. 281-282
12. Любіцева О.О. Місце географії культури в системі географічних наук та її структура / Український географічний журнал, 2009, №2, с. 48-51
13. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. - К., 1992